

КРИТЕРІЙ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Л. П. Максимова

Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
вул. Воїнів інтернаціоналістів, 6А, м. Кременчук, 39622, Україна. E-mail: lpmx@meta.ua

Обґрунтовано актуальність визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх економістів в умовах інформатизації їх професійного середовища та вимог сучасного ринку праці. Враховуючи сучасне трактування якості професійної підготовки фахівця, основні показники, що сьогодні характеризують якісно підготовленого фахівця, сучасні вимоги до фахівців економічного профілю та їх професійні функції, виокремлено ключові професійні компетентності економістів (особистісно-індивідуальна, предметно-практична, інформатична, управлінська, пізнавальна, комунікативна) та структурні компоненти їх професійної компетентності (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний). Виділено критерії для визначення рівня сформованості професійної компетентності та складові кожного критерію. Описані рівні сформованості професійної компетентності майбутніх економістів відповідно до встановлених критеріїв.

Ключові слова: професійна компетентність, критерії, рівні сформованості.

КРИТЕРИИ И УРОВНИ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ

Л. П. Максимова

Кременчугский институт Днепропетровского университета имени Альфреда Нобеля
ул. Воинов интернационалистов, 6А, г. Кременчуг, 39622, Украина. E-mail: lpmx@meta.ua

Обоснована актуальность определения уровня сформированности профессиональной компетентности будущих экономистов в условиях информатизации их профессиональной среды и требований современного рынка труда. Учитывая современную трактовку качества профессиональной подготовки специалиста, основные показатели, которые сегодня характеризуют качественно подготовленного специалиста, современные требования к специалистам экономического профиля и их профессиональные функции, выделены ключевые профессиональные компетентности экономистов (личностно-индивидуальная, предметно-практическая, информатическая, управленческая, познавательная, коммуникативная) и структурные компоненты их профессиональной компетентности (ценностно-мотивационный, когнитивный, деятельностный, личностный). Выделены критерии для определения уровня сформированности профессиональной компетентности и составляющие каждого критерия. Описаны уровни сформированности профессиональной компетентности будущих экономистов в соответствии с установленными критериями.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, критерии, уровни сформированности.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Умови розвитку професійної підготовки економістів, її результативність та ефективність значною мірою визначаються суспільно-політичними та соціально-економічними процесами у суспільстві. Ці процеси породжують комплекс нових факторів, що впливають на розвиток професійної підготовки економістів і визначають особливості, які необхідно враховувати. До основних факторів належать:

- інформатизація і глобалізація суспільства та економіки;
- інформатизація професійної діяльності економіста, яка вимагає від сучасної освіти не тільки надання майбутньому фахівцю суми базових знань, професійно важливих якостей, практичних умінь і навичок, а й уміння сприймати й освоювати нове: нові знання, нові види і форми професійної діяльності, нові прийоми організації і управління, нові естетичні та культурні цінності.

У цьому контексті перед вищими навчальними закладами постає завдання забезпечити професійну підготовку майбутніх економістів, орієнтованих не тільки на розвиток підприємливості та ініціативи, здатних до постійного професійного зростання та самовдосконалення, соціальної і професійної мобільності, а і фахівців, які володіють арсеналом інфо-

рмаційно-комунікаційних технологій для реалізації професійних завдань.

Дослідженню проблеми формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей, з урахуванням сучасних тенденцій розвитку економічної й педагогічної освіти, приділяють з увагою Н. Боярчук, М. Вачевський, О. Гончарова, І. Демура, М. Дибкова, Н. Мушинська, О. Наконечна, Л. Половенко, Т. Фурман та ін., дидактичним умовам організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності – С. Кустовський, Л. Савчук та ін., обґрунтуванню загальних принципів проектування професійно зорієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів з економіки – Н. Кошелева, В. Стрельников та ін., проблемі неперервної професійної освіти – Н. Ничкало, О. Раєвська, В. Стасюк, С. Сисоєва та ін. Питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці економістів, формування їх інформатичної компетентності та інформаційної культури розкриваються в працях Н. Баловсяк, Т. Коваль, О. Набоки, Т. Поясок та ін. Педагогічним умовам застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців присвячені дослідження О. Тинкалюк, Л. Філіппової та ін. Однак недостатньо висвітлено питання визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх еконо-

містів з урахуванням інформатизації їх професійної діяльності, сучасного трактування якості професійної підготовки фахівця, ключових професійних компетентностей фахівців економічного профілю.

Метою статі є визначення критеріїв для оцінки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх економістів в умовах інформатизації їх професійного середовища та визначення складових кожного критерію.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Тенденції глобалізації, коммодифікації, комерціалізації освітніх послуг, орієнтації на споживача, з одного боку, та посилення людиновимірності освітньої галузі, утвердження гуманістичних засад освітнього процесу в цілому та професійної підготовки – з іншого боку, актуалізують пошук наукових підходів до визначення сутності якості професійної підготовки фахівців різних галузей та її забезпечення у ВНЗ.

Сутність поняття «якість професійної підготовки» у сучасному її розумінні – це відповідність рівня сформованості професійної компетентності сучасного фахівця вимогам, що висуваються сьогодні до нього суспільством, ринком праці, роботодавцями, вмотивованість фахівця у своїй професійній діяльності, здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

За умов реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті інтегрованим показником якості професійної підготовки майбутнього фахівця є рівень сформованості його професійної компетентності.

Узагальнивши думки науковців щодо визначення дефініції «професійна компетентність» (Н. Болубаш [1, с. 90], В. Кремін [2, с. 722], Г. Чердниченко [3] та ін.) вважаємо, що професійна компетентність фахівця передбачає наявність таких ознак: професійно-особистісну спрямованість знань (самопізнання й самооцінку професійних здібностей, саморозкриття творчого потенціалу, особистісне самовизначення та самотворення); ґрунтовність і мобільність професійних знань (оволодіння сучасними технологіями, постійне самостійне оновлення фахової інформації); відповідність теоретичних знань і практичних умінь та навичок вимогам ринку праці; оптимізм і любов до своєї професії; наявність критичного мислення.

А рівень сформованості професійної компетентності, зважаючи на особистісні якості майбутнього фахівця, може бути різним і вимірюватися за допомогою певного критеріального апарату. Для його виділення з'ясуємо ключові компетентності сучасного економіста, структурні компоненти його професійної компетентності, які відповідають умовам сьогодення.

М. Головань виділив основні показники, що сьогодні характеризують якісно професійно підготовленого фахівця [4, с. 4]: тип самостійної людини, підготовленої для включення її у стабільне професійне середовище, яке потребує певних знань, умінь і навичок (А. Пашков); сформованість умінь розв'язувати задачі, з якими доведеться зіткнутися у виробничій діяльності (Н. Тализіна); підготовленість суб'єкта, який отримав освіту певної якості, до виконання конкретних функцій (В. Шадриков); сфо-

рмованість системи професійно важливих знань, умінь і навичок, форм поведінки та індивідуальних способів виконання професійної діяльності (Е. Зеєр); формування у студентів сучасного стилю цілісного науково-педагогічного мислення, готовності до професійної самоосвіти (В. Сластьонін); прикладний характер підготовки спеціалістів і формування соціальної та професійної позиції (Є. Бондаревська); розвиток творчого стилю учіння (О. Захарчук); розвиток професійних здібностей (К. Грін і Ф. Харві).

До переліку означених показників вважаємо за необхідне додати здатність майбутніх економістів вирішувати професійні завдання, що визначаються напрямками професійної інформаційно-технологічної діяльності з урахуванням їх специфіки.

Відповідно до реалій часу при підготовці майбутніх економістів до професійної діяльності необхідно враховувати наступне:

1) сучасна економіка, ґрунтується на новітніх технологіях та інтелектуальній праці, постійно змінюючись та модернізуючись, потребує фахівців, які здатні застосувати на робочому місці знання, уміння та навички, набуті ними у вищих навчальних закладах без тривалих донавчання та адаптації на робочому місці;

2) особливістю діяльності економістів є феномен розмивання професійних рамок їх трудових функцій, тобто економіст змушений виконувати тіньові функції посадових ролей, які обумовлені специфікою конкретного підприємства чи посадою;

3) предметом і продуктом професійної діяльності економіста є інформація, його виробничі функції, пов'язані з її перетворенням – рішенням інформаційних задач (пошукових, розрахункових, аналітичних, інтелектуальних, інформаційно-комунікаційних).

Виробничими функціями фахівців економічного профілю в узагальненому вигляді є планова, організаційно-управлінська, контрольна-аналітична, обліково-статистична. Основні уміння, що забезпечують успішність виконання цих функцій, з урахуванням феномену розмивання професійних рамок такі: отримувати, обробляти, оцінювати, порівнювати та використовувати інформацію; аналізувати, синтезувати, узагальнювати інформацію; тривалий час займатись одноманітною діяльністю; приймати рішення у невизначених ситуаціях; працювати в умовах дефіциту часу й інформації; працювати з комп'ютерною технікою та використовувати ІКТ у професійній діяльності.

Особистісні характеристики фахівця економічного профілю, що забезпечують успішність виконання означених професійних функцій наступні: відповідальність за результати своєї роботи; самоконтроль; прогностичність; організованість; підприємливість; схильність до ризику; самостійність; комунікабельність; стресостійкість; цілеспрямованість; наполегливість; рішучість; креативність; критичність; прагнення до постійного особистісного зростання; посидючість.

Отже, майбутній економіст повинен володіти не тільки базовими професійними знаннями і вміння-

ми, а й ціннісними орієнтаціями спеціаліста, мотивами його діяльності, стилем взаємин із людьми та колегами, комунікаційною та інформаційною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу в професійній сфері.

Більшість професійних функцій фахівців економічного профілю передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій, тому організація професійної підготовки майбутнього економіста у ВНЗ повинна передбачати використання ІКТ як:

- предмету вивчення, що передбачає знайомство із сучасними методами та технологіями обробки інформації, враховуючи специфіку організації інформаційних процесів у професійному середовищі економіста;

- інструменту для рішення професійних задач.

З урахуванням зазначеного, з'ясуємо основні (ключові) професійні компетентності сучасного економіста. До ключових компетентностей А. Хуторський відносить: ціннісно-смыслову, загальнокультурну, навчально-пізнавальну, інформаційну, комунікативну, соціально-трудова, особистісне самовдосконалення [5]. У рамках проекту Програми розвитку ООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному» українські педагоги та науковці визначили такі ключові компетентності: вміння вчитися, громадянська, підприємницька, соціальна, загальнокультурна, здоров'язберігаюча компетентності, компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій [6].

Враховуючи основні ознаки професійної компетентності, сучасні особливості професійної діяльності фахівців економічного профілю, основні показники, які сьогодні характеризують якісно професійно підготовленого фахівця, вважаємо, що ключовими професійними компетентностями майбутнього економіста є:

- особистісно-індивідуальна – відображає професійно-спрямовані переконання, цінності, потреби, вольові риси особистості, мотиви професійної діяльності, вміння досягати поставленої мети при виконанні професійних завдань;

- предметно-практична – включає систему фундаментальних знань класичних наук, соціально-економічних законів та теорій, сутності, структури і тенденцій розвитку економічних систем; методів економічного аналізу господарських процесів на мікро- та макrorівнях, методів прийняття рішень; операційних знань, умінь та навичок щодо виконання функціональних обов'язків. Система знань нормативної та правової бази, галузевих стандартів. Розвиненість умінь застосування цих знань на практиці;

- інформатична – містить систему знань та умінь, за допомогою яких засобами інформаційно-комунікаційних технологій фахівець може самостійно здійснювати пошук, аналіз, відбір, обробку та передачу інформації для особистих, професійних і навчальних цілей;

- управлінська – включає систему знань основ теорії управління; розвиненість умінь планування, формування цілей та завдань діяльності, організації

діяльності, аналізу результатів діяльності, виокремлення та формулювання проблемних аспектів професійної діяльності, впровадження прогресивних форм і методів професійної діяльності;

- пізнавальна – відображає систему знань та умінь пізнавальної діяльності; розвиненість умінь цілепокладання, самостійної навчально-пізнавальної діяльності, самооцінки. Система умінь створення, опанування і використання інновацій у професійній діяльності;

- комунікативна – система знань та умінь взаємодії з оточуючими людьми, розвиненість умінь професійного спілкування та роботи в групі.

Досліджуючи професійну компетентність фахівців її складовими, відповідно до структури діяльності фахівця, науковці вважають: пізнавальну, ціннісно-орієнтаційну і настановчо-поведінкову компоненти (В. Петрук [7]); єдність трьох її компонентів: мотиваційно-ціннісного, предметно-практичного та саморегулятивно-вольового, які є одночасно і аспектами особистості (С. Цимбал [8]); предметну, практичну, комп'ютерно-інформаційну, соціально-психологічну та особистісну (О. Наконечна [9]).

Спираючись на доробки науковців, враховуючи зміст професійної діяльності фахівців економічної галузі та їх професійні функції, вважаємо, що структурними компонентами професійної компетентності майбутнього економіста є такі:

- ціннісно-мотиваційний – сукупність ціннісних орієнтацій, мотивів, адекватних цілям і завданням професійної діяльності, світоглядна позиція, світоглядне бачення інформаційно-комунікаційних технологій для життя і діяльності в інформаційному суспільстві;

- когнітивний – сукупність фундаментальних знань класичних наук, соціально-економічних законів та теорій, сутності, структури і тенденцій розвитку економічних систем; методів економічного аналізу господарських процесів на мікро- та макrorівнях; знань основ теорії управління; спеціальних професійних знань щодо виконання функціональних обов'язків; системи знань щодо особливостей економічної інформації, способів її обробки засобами інформаційно-комунікаційних технологій; системи знань нормативної та правової бази, галузевих стандартів, на основі яких формується компетентність;

- діяльнісний – сукупність умінь і навичок щодо: виконання функціональних обов'язків; практичного вирішення завдань професійного спрямування методами економічного аналізу та проектування, у тому числі засобами інформаційно-комунікаційних технологій; планування, формування цілей, завдань та організації професійної діяльності, аналіз її результатів; виокремлення та формулювання проблемних аспектів професійної діяльності; професійного спілкування та роботи у групі, у тому числі, використовуючи новітні інформаційні технології; практичний досвід у сфері діяльності, пов'язаної з обраною професією;

- особистісний – сукупність важливих для обраної сфери професійної діяльності індивідуально-

психологічних якостей та здатностей, головними з яких є здатність осмислювати, оцінювати, прогнозувати власну професійну діяльність та її результати (здатність до рефлексії); здатність працювати у колективі, аналізувати поведінку оточуючих та свою власну, що притаманно вимогам професії типу «Людина – Людина»; визнання неперервної освіти протягом життя.

У психолого-педагогічній літературі зустрічаються різні підходи до виокремлення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності фахівців.

Критерій як характеристика педагогічного явища чи об'єкта визначає змістовні елементи структури компетентності та може мати кілька показників, які є складовими критерію та характеризують сутність якостей процесу чи явища (С. Вітер [10, с. 4]).

Враховуючи інформатизацію професійного середовища, ключові професійні компетентності майбутнього економіста та структурні компоненти його професійної компетентності, розуміючи компетентність як стан, як процес і як результат, для оцінки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх економістів нами виділено критерії: ціннісно-орієнтаційний, професійно-пізнавальний, функціонально-компетентнісний, інформаційно-інтерактивний.

Ціннісно-орієнтаційний критерій характеризується розумінням ціннісних орієнтирів обраної професії, наявністю потреби стати кваліфікованим економістом, вдосконалювати професійну компетентність через усвідомлення змісту професії та її особливостей, сформованістю професійного інтересу, здатністю долати перешкоди у професійній діяльності. Складові критерію: ставлення до обраної професії; потреба у професійній самоосвіті та самовдосконаленні.

Професійно-пізнавальний критерій визначає обсяг, глибину, мобільність теоретичних професійних знань (економічних теорій, економічних категорій, законів, правил сучасної економіки) та здатність перенесення їх у професійно-практичну діяльність; ступінь обізнаності у використанні новітніх методів й інформаційних технологій у професійній діяльності. Складові критерію є: рівень сформованості теоретичних професійних знань; ступінь обізнаності у використанні методів та інформаційних технологій для рішення професійних задач; розвиненість економічного мислення.

Функціонально-компетентнісний критерій характеризується ступенем сформованості практичних професійних умінь та навичок щодо вирішення професійних завдань, у тому числі і засобами інформаційно-комунікаційних технологій, рівнем професійної самостійності при розв'язанні проблем і прийнятті управлінських рішень, здатність керувати робочою групою при виконанні практичних завдань. Складові критерію є: рівень сформованості практичних умінь та навичок вирішення професійних завдань, у тому числі засобами ІКТ; рівень професійної самостійності; здатність керувати робочою групою; готовність до виконання професійних функцій у реальних умовах.

Інформаційно-інтерактивний критерій характеризується рівнем практичних умінь спілкування та вирішення інформаційних задач професійного характеру засобами ІКТ. Складові критерію: здатність вільно орієнтуватися в інформаційному просторі при вирішенні професійних завдань; умінням спілкуватися засобами ІКТ у професійній сфері.

Спіраючись на доробки вчених Н. Болубаш [1], М. Головань [4], та ін., нами виділено рівні сформованості (ступінь сформованості) професійної компетентності майбутнього економіста: високий (творчий); достатній (продуктивний); задовільний (репродуктивний).

Високий (творчий) рівень характеризується: *за ціннісно-орієнтаційним критерієм* – усвідомленим вибором професії, необхідністю постійного професійного зростання та потребою оновлення та удосконалення професійних знань, умінь та навичок, формуванням власного креативного мислення; *за професійно-пізнавальним критерієм* – високим рівнем сформованості теоретичних знань з фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін, вмінням визначати та вирішувати нові нетипові економічні задачі, використовуючи новітні методи та інформаційні технології, вільним оперуванням економічними категоріями, поняттями, методами та прийомами при вирішенні складних професійних завдань та у дослідницькій роботі; *за функціонально-компетентнісним критерієм* – володінням навичками рішення професійних завдань на творчому рівні, використовуючи методи аналізу, синтезу, моделювання та новітні ІКТ для рішення професійних завдань, здатністю до аналізу нових ситуацій у професійній сфері, прийнятті нестандартних рішень, здатністю формувати та керувати робочою групою для вирішення завдань професійного характеру, готовністю до практичної діяльності у реальних виробничих умовах; *за інформаційно-інтерактивним критерієм* – здатністю точно описати свої інформаційні потреби, швидко знаходити, аналізувати, обробляти та використовувати знайдену інформацію, вмінням визначати шляхи подальших її пошуків для генерації нових знань, вільним володінням усіма видами спілкування засобами ІКТ.

Достатній (продуктивний) рівень характеризується: *за ціннісно-орієнтаційним критерієм* – переважно зовнішньою позитивною мотивацією щодо професійної діяльності, наявністю інтересу до самостійного пошуку ефективних шляхів вирішення виробничих ситуаційних завдань з метою самовдосконалення, потребою розвитку власних професійних знань, умінь та навичок; *за професійно-пізнавальним критерієм* – володінням необхідним обсягом теоретичних знань з фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін для виконання професійних завдань, умінням синтезувати отримані теоретичні знання й застосовувати їх на практиці, використовуючи стандартні методи й інформаційні технології, наявністю окремих творчих елементів економічного мислення; *за функціонально-компетентнісним критерієм* – вмінням вирішувати типові практичні завдання за складним алгоритмом, використовуючи економіко-математичні методи, ІКТ, програмне за-

безпечення загального та професійного призначення, достатнім рівнем професійної самостійності, але не достатнім рівнем узагальнення всіх даних для прийняття управлінських рішень, здатністю працювати у команді для вирішення професійних завдань на рівні виконавця, готовністю здійснювати практичну діяльність у реальних виробничих умовах під керівництвом; *за інформаційно-інтерактивним критерієм* – достатніми навичками орієнтації в інформаційному просторі для пошуку професійно значущої інформації та її використання у професійній сфері, сформованістю умінь спілкування засобами ІКТ у професійній сфері.

Задовільний (репродуктивний) рівень характеризується: *за ціннісно-орієнтаційним критерієм* – слабким інтересом і недостатньою внутрішньою мотивацією у професійній діяльності, недостатнім усвідомлення важливості професійного самовдосконалення, потребою оновлювати та вдосконалювати професійні знання у разі необхідності; *за професійно-пізнавальним критерієм* – володінням мінімально необхідним обсягом теоретичних знань з фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін для виконання професійних завдань, використанням стандартних методів й інформаційних технологій для рішення нескладних професійних завдань, мало розвиненим економічним мисленням; *за функціонально-компетентнісним критерієм* – наявністю практичних навичок використання ІКТ для рішення нескладних практичних задач на рефлексивному рівні (за простим алгоритмом), недостатнім рівнем професійної самостійності та виконання роботи за шаблоном, низьким рівнем здатності працювати у команді, відсутністю готовності здійснювати практичну діяльність у реальних виробничих умовах; *за інформаційно-інтерактивним критерієм* – наявністю навичок пошуку інформації в інформаційному просторі для вирішення професійних завдань за стереотипом інформаційної поведінки та її використання за наявності алгоритму, недостатньо сформованим умінням спілкування засобами ІКТ у професійній сфері.

Узагальнивши опис рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх економістів, можна констатувати, що студенти, рівень сформованості професійної компетентності яких високий та достатній, мають потребу у професійному розвитку, усвідомлюють необхідність самостійного набуття знань, здатні застосовувати знання економічних законів і категорій, творчо підходити до вирішення практичних завдань професійного характеру, ефективно використовують програмне забезпечення загального та професійного призначення, ресурси мережі Інтернет, готові до професійної співпраці та роботи у команді, мають достатній рівень інформатичної компетентності, що відповідає сучасним вимогам ринку праці.

ВИСНОВКИ. Отже, інтегрованим показником якості професійної підготовки майбутніх фахівців є рівень сформованості їх професійної компетентності. Розуміючи компетентність як стан, як процес і як результат, для оцінки рівня сформованості профе-

сійної компетентності майбутніх економістів виділено відповідні *критерії* (ціннісно-орієнтаційний, професійно-пізнавальний, функціонально-компетентнісний, інформаційно-інтерактивний) та відповідні рівні її сформованості (високий, достатній, задовільний).

ЛІТЕРАТУРА

1. Болюбаш Н. М. Теоретичні засади формування компетентності майбутніх економістів / Н. М. Болюбаш // Наукові праці. – Вип. 99. – Т. 112. Педагогіка. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2009. – С. 88–95.
2. Енциклопедія освіти / За ред. В. Г. Кремня. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Чередниченко Г. А. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей / Г. А. Чередниченко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: збір. стат. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 41. – Част. 4. – С. 386–392. Серія: «Педагогіка і психологія»
4. Головань М. С. Критерії якості професійної підготовки майбутніх фінансистів / М. С. Головань // Стратегія якості у промисловості і освіті : матеріали VII Міжнародної конференції (3–10 червня 2011 р.) : у 3-х томах / упор. Т. С. Хохлова, В. О. Хохлов, Ю. О. Ступак – Дніпропетровськ-Варна : ДППОп-ром-ТУ-Варна, 2011. – Т. 1. – С. 303–305.
5. Хуторской А. В. Ключевые компетенции. Технология конструирования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 5. – С. 55–61.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / За заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
7. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін. / В. А. Петрук. – Вінниця : Універсум-Вінниця, 2006. – 292 с.
8. Цимбал С. В. Формування професійної компетентності студентів засобами англійської мови / С. В. Цимбал // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції „Гуманітарна освіта в профільних вищих навчальних закладах”. – К. : НАУ, 2005. – С. 101–102.
9. Наконечна О. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з обліку та аудиту у вищих аграрних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Ольга Володимирівна Наконечна. – Київ, 2014. – 20 с.
10. Вітер С. Критерії, показники та рівні сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів / С. Вітер // Теорія та методика управління освітою : електрон. наук. фах. вид. / ДВНЗ „Ун-т менедж. освіти” НАПН України. – К. : [б. в.], 2013. – № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/3.pdf

THE CRITERIA AND LEVELS OF FUTURE ECONOMISTS' PROFESSIONAL COMPETENCE UNDER THE CONDITIONS OF PROFESSIONAL ENVIRONMENT INFORMATIZATION

L. Maksymova

Kremenchug Institute of Dnipropetrovs'k Alfred Nobel University

vul. Voyiniv Internationalistiv, 6A, Kremenchuk, 39622, Ukraine. E-mail: lpmax@meta.ua

Purpose of the given paper is to determine the criteria for assessing the level of professional competence formation to future economists in conditions of their professional environment informatization, and to determine the components of each criterion. To achieve this goal it was identified the essence of the concept "quality training" in its modern sense, the main aspects that characterize qualitatively professionally trained expert in economics. It was also found the modern features of professional economists; singled out key professional competencies of economists (personal and individual, subject-practical, informative, management, cognitive, communicative) and structural components of professional competence (value-motivational, cognitive, activity, personal). **Results.** We have found out that the integrated indicator of future specialists' quality training is their level of professional competence formation, which is measured by using the apparatus criterion. We have determined the levels of professional competence formation to future economists (high, sufficient, satisfactory) and the criteria for their definition: value-orientation, vocational and cognitive, functional, information - interactive. **Originality.** We identified the components of each criterion by which each of the levels of professional competence to future economists is characterized for the first time according to their professional environment.

Key words: professional competence, criteria, the level of formation.

REFERENCES

1. Boliubash, N. M. (2008), "Teoretychni zasady formuvannya kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv", *Naukovi pratsi ChDU im. P. Mohyly, Pedahohika*, vol. 112, iss. 99, no. 1, pp. 88–95.
2. *Entsyklopediia osvity* [Education Encyclopedia], za red. Kreminia, V. H. (2008), Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
3. Cherednychenko, H. A. (2013), "Formuvannya profesiinoi kompetentnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostei", *zbirnyk statei Krymskyi humanitarnyi universytet*, vol. 4, iss. 41, pp. 386–392.
4. Holovan, M. S. (2011), "The criteria for quality training of future financiers", *Stratehiia yakosti u promyslovosti i osviti. Materialy VII Mizhnarodnoi konferentsii* [Quality strategy in industry and education. Conference proceedings of the 67 th International Conference], Dnipropetrovsk–Varna, DIPOprom-TU-Varna, June 3–10, 2011, vol. 1, pp. 303–305.
5. Khutorskoi, A. V. (2003), "Klyuchevyie kompetentsii. Tehnologiya konstruirovaniya", *Narodnoe obrazovanie*, iss. 5, no. 1, pp. 55–61.
6. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy* [Competence approach in modern education: international experience and Ukrainian prospects], za red. Ovcharuk, O. V. (2004), K.I.S., Kyiv, Ukraine.
7. Petruk, V.A. (2006), *Teoretyko-metodychni zasady formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia fundamentalnykh dystsyplin* [Theoretical and methodological principles of formation of professional competence of future specialists of technical specialties in the study of fundamental disciplines], Universum-Vinnytsia, Vinnytsia, Ukraine.
8. Tsybal, S.V. (2005), "Formation of professional competence of students through English language", *Humanitarna osvita v profilnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh. Materialy VI Vseukraïnskoi naukovo-tekhnichnoi konferentsii* [Humanitarian education in specialized higher educational institutions. Conference proceedings of the 6th Ukrainian conference materials], Kyiv, NAU, pp. 101–102.
9. Nakonechna, O. V. (2014), "Formation of professional competence of future experts in accounting and auditing in higher agricultural education", Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogika), 13.00.04, Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
10. Viter, S. (2013), "The criteria for, indicators and levels of economic competence junior specialists", *elektron. nauk. fakh. vyd. DVNZ „Un-t menedzh. osvity” NAPN Ukrainy*, no. 10, available at: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/3.pdf

Стаття надійшла 12.02.2016.